

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

ANALİZ287
HAZİRAN 2021

FİLİSTİN SİYASETİ: ÇOK SESLİLİK Mİ ÇOK BAŞLILIK Mİ?

MEHMET FATİH ARSLAN

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2021

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Yayınlanma Tarihi: 25 Haziran 2021

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20

Eposta : info@orsam.org.tr

Fotoęraflar : Anadolu Ajansı (AA)

“Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelięin 5'inci maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir”

FİLİSTİN SİYASETİ: ÇOK SESLİLİK Mİ ÇOK BAŞLILIK MI?

Yazar Hakkında

■ Mehmet Fatih Arslan

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2004 yılında mezun oldu. Alanı ile ilgili araştırma yapmak üzere 2005'te Millî Eğitim Bakanlığının bursuyla Ürdüniyye Üniversitesinde, 2007'de Universitaet Tübingen'de bulundu. 2008 Yılında "Fahredden Razi'de Varlık ve Mahiyet Kavramları" başlıklı yüksek lisans tezini sundu. 2009 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girdi. 2015 yılında "Celâdeddin Devvânî'nin Varlık Felsefesi" başlıklı doktora tezini savunan Arslan, 2018-2019 yılları arasında Harvard Üniversitesinde Osmanlı düşüncesi üzerine çalışmalar yapmak için bulundu. Hâlen İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak klasik sonrası İslam düşüncesi ve İslam siyaset felsefesi üzerine araştırmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

3 GİRİŞ

7 2006 SEÇİMLERİ VE AYRILIĞA GİDEN SÜREÇ

9 YARALARIN SARILMASI VE YAKINLAŞMA DÖNEMİ

13 YENİDEN FİLİSTİN SEÇİMLERİ?

19 SEÇİMLERİN ERTELENMESİ VE HAYAL KIRIKLIĞI

19 SONUÇ

GİRİŞ

Filistin toplumunun siyasal olarak bölündüğü düşüncesi, çeşitli mecralarda çokça dile getirilen bir husustur. Bu noktada Hamas ve el-Fetih arasındaki ihtilaflar ön plana çıkarılarak kendi içinde bir araya gelemeyen ve uzlaşmaz tavır sergileyen bir Filistin halkı algısı yaratılmaktadır. Bu söylem, "kendi içinde uzlaşmaz tavırlar sergileyen, tutarsız ve güvenilmez Filistinli" imajı yaratmak için oldukça kullanışlı bir araçtır. Dolayısıyla kendi içinde derin çatlaklar barındıran ve çatışmacı bir karakteri olan Filistin halkının, İsrail ile uzlaşmamasının doğal olduğu ve barış için uygun bir ortak olamayacağı iddiası için de uygun bir argüman olarak kullanılmaktadır.

Diğer yandan kendi arasında birlik olamayan Filistin halkına nasıl ve hangi grup üzerinden yardım sağlanacağına belirsizleştiği bir ortamda, uluslararası yardımların azalması veya uzun vadede tamamen kesilmesi mümkündür. Ayrıca verilen yardımların çatışmada mı yoksa Filistin'i imar etmede mi kullanılacağına bilinmemesi ileride sadece dev-

letler aracılığıyla değil, sivil toplum kuruluşları tarafından veya bireysel olarak yapılan desteklerin de kesilmesi sonucunu doğurabilir.

Üstelik uluslararası mecralarda sürekli "bölünmüş bir Filistin" algısına maruz kalan Filistin halkının bir süre sonra bu algıyı kabul etmesi ihtimal dâhilindedir. Ya da en azından enerjisinin büyük bir kısmını bu resmin doğru olmadığını ispat etmek için harcaması gerekebilir. Bu da zaten kendi ayakları üzerinde durmak ve bağımsız bir devlet olarak uluslararası anlamda kendini kabul ettirmek için yıllardır çaba gösteren Filistin halkının mücadelesine yeni bir darbe vuracaktır.

Tüm bu ihtimaller ve sorunlar göz önüne alındığında Filistin toplumunun gerçekten bölünmüş bir yapıda olup olmadığını tespit etmek önem kazanmaktadır. Elbette bu tespiti yapmak ancak bölünmüşlük söylemine kaynaklık eden süreci incelemek ve bu sürecin zamansal boyutları ile derinliğini ölçmekle mümkün olacaktır.

2006 SEÇİMLERİ VE AYRILIĞA GİDEN SÜREÇ

Nablus, Batı Şeria-25 Şubat 2019: El Fetih'in çağrısının ardından Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ı desteklemek üzere yüzlerce Filistinli ellerinde bayraklar ve pankartlar ile Nablus'ta toplandı.

15 Ocak 2005'te Filistin'de yapılan yerel seçimler, birkaç ay sonra yapılacak genel seçimlerin sonuçlarını haber veren bir ön sarıntı niteliğindedir. Seçimlerde oyların %65'ini alan İslami Direniş Hareketi'nin (Hamas) siyasi temsilcilerinin başarısı Filistin siyasetinde oluşan yeni denklemin de habercisiydi. Nitekim 25 Ocak 2006 tarihinde Filistin'de yapılan seçimlerde, 132 sandalyeli Filistin Meclisinde Hamas'ın 76, el-Fetih'in ise 43 milletvekilliği kazandığı açıklandı. Katılım oranının %73'ten fazla olduğu belirtilen seçimler, önceki parlamento seçimlerine göre daha heyecanlı, renkli ve çekişmeli geçti. Bu süreç, aynı zamanda bir silahlı direniş hareketi olan Hamas'ın özellikle parlamento seçimleri bazında siyasal hayatta ilk katılımıydı. Zira daha önce gayrimeşru gördüğü Oslo Anlaşması'nın bir sonucu olarak addettiği seçimlere katılmayan Hamas, 2005'ten itibaren siyasal bir parti hüviyetinde de faaliyet göstermeye başladı.¹

Seçim sonuçlarına ilk tepki içeriden geldi. El-Fetih'in seçim sonuçlarına yaptığı itirazların ardından Başbakan Ahmed Kurey ve kabinesi, Filistin lideri Mahmud Abbas'a istifasını sundu.² Hükümetin seçimler sonrasında istifa etmesi yasa gereği ve olağan bir durum olmakla beraber, seçim sonuçlarının henüz resmî olarak açıklanmaması nedeniyle bu bir bakıma sürpriz oldu. Ancak bu istifa el-Fetih'in sürecin işleyişine engel olmayacağı ve yumuşak bir geçiş için Filistin siyasetinin önünü açacağı şeklinde yorumlanmıştı.

Filistin yasalarına göre Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın hükümeti kurma görevini parlamentoda çoğunluğu ele geçiren partiye vermesi gerekiyordu. Bu durumda 10 yıl aradan sonra ilk kez yapılan parlamento seçimlerinden galip çıkan Hamas'a hükümeti kurma görevi verilmiş olacaktı. Daha önceki seçimlere örgütlü tek hareket olarak katılan

¹ Filistin Seçim Komisyonu Resmî Sonuçları, https://www.elections.ps/Portals/30/pdf/Final_Report_PLC_Elections_2006_-_Text.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

² <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2006/1/26/بيسئقيل-وحماس-تستعد-للتشكيل>

El-Fetih ve Hamas, Suudi Arabistan'da Mekke Anlaşması'na imza atarak bir ulusal birlik hükûmeti kurma konusunda anlaştilar. Ancak sonraki süreçte el-Fetih koalisyonunda yer almayı kabul etmeyince Hamas tek başına hükûmet kabinesini oluşturdu.

el-Fetih ilk defa muhalefet durumunda kalacaktı. Seçimden zaferle çıkan Hamas lideri İsmail Heniyye, Hamas'ın kazandığının ortaya çıkmasından sonraki ilk açıklamasında ılımlı mesajlar verdi ve iktidarı el-Fetih ile paylaşmak istediklerini kaydetti. Öte yandan el-Fetih, Hamas tarafından kurulacak koalisyon hükûmetinde yer almayacağını açıkladı. El-Fetih'in o dönemde üst düzey yetkililerinden olan Saib Ereykat, Hamas'a hükûmeti kurma görevi verileceğini ve kendilerinin muhalefette kalarak partiyi tekrar yapılandıracaklarını belirtti.

Seçimler uluslararası camiada da geniş yankı uyandırdı. Dönemin ABD Başkanı George Bush, "Hamas görüşünü değiştirmese, onlarla temasa geçmeyiz" yorumunu yaptı. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice ise Filistin lideri Mahmud Abbas'ı telefonla arayarak ülkesinin Abbas'a ve politikalarına destek vermeye devam edeceğini ifade etti.³ Davos'ta Dünya Ekonomi Forumu toplantılarına katılan dönemin Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Kofi Annan, Filistin seçimlerinde radikal Filistinli örgüt Hamas'ın zafer elde etmesi hakkında açık konuştu ve "Demokratik süreçte yer almak isteyen her örgüt silahsızlanmalı" şeklinde bir yorumda bulundu. Seçimleri meşru yollarla kazanan Filistin hükûmetiyle çalışmayı

çok istediğini ifade eden Annan, seçimlerin organize edilmesini tebrik etmek için Filistin lideri Mahmud Abbas'ı aradığını kaydetti. Avrupa Birliği (AB) ise Filistin'deki seçimleri Hamas'ın kazanması üzerine ihtiyatlı ve nispeten yumuşak bir dil kullanmayı tercih etti ve siyasal geçiş sürecinin tamamlanması konusundaki beklentilerini ifade etmekle yetindi. O tarihlerde AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi olan Javier Solana, "Bu sonuç tamamen farklı bir durumla karşı karşıya kalmamıza sebep olabilir. Gelecek haftaki konsey toplantısında bunu inceleyeceğiz" ifadesini kullandı. Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesinde konuşan AB Komisyonunun dış ilişkilerden sorumlu üyesi Benita Ferrero-Waldner ise, "Barışçıl yolları kullanan her hükûmetle çalışmaktan yanayız. Önemli olan partiler değil, ilkelerdir" şeklinde bir açıklamada bulundu. Dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Jack Straw ise BBC televizyonuna verdiği demeçte, Hamas'a şiddeti bırakması çağrısında bulunurken, Almanya Dışişleri Bakanı Frank Walter Steinmeier ise ancak resmî sonuçların açıklanmasının ardından konuya ilişkin bir yorum yapabileceğini belirtti.⁴

2006 seçiminden zaferle çıkan Hamas, el-Fetih ile koalisyon görüşmelerine başladı. El-Fetih ve Hamas, Suudi Arabis-

³ The Guardian, Rice Calls for Palestinian Cooperation, 04.10.2006.

⁴ Paul Morro, "International Reaction to the Palestinian Unity Government", CRS Report for Congress, 9 Mayıs, 2007.

tan'da Mekke Anlaşması'na imza atarak bir ulusal birlik hükûmeti kurma konusunda anlaşılabilir. Ancak sonraki süreçte el-Fetih koalisyonda yer almayı kabul etmeyince Hamas tek başına hükûmet kabinesini oluşturdu.

28 Mart 2006'da Hamas hükûmeti Filistin Yasama Konseyinde 36 aleyhte oya karşılık 71 lehte oyla güvenoyu aldı. 29 Mart 2006'da hükûmet yemin ederek görevine başladı.⁵ Hamas kabinesi beklenenden oldukça farklı bir yapıdaydı. Kabinenin eğitim düzeyinin oldukça yüksek olması, bir yandan özellikle Batılı hükûmetleri şaşırtırken diğer yandan da Hamas'ın yıllardır hazırlığını yapmakta olduğu siyasallaşma hamlesini ne kadar önemseydiğinin bir tezahürüydü. Kabinede Hristiyan ve kadın bakanların olması ise Hamas'ın dinî bir radikalizm peşinde olmadığını, bilakis çok sesli bir siyasi yapı inşa etmek istediğini gösterdi. Ancak uygulanan bu politika sadece bir mesaj vermektense öte, ulaşılmak istenen siyasi amaca yönelik kararlılığın da bir ifadesiydi. Kabinedeki 24 kişiden 19'u Hamas üyesiydi. Tarım Bakanı Prof. Muhammed Ramazan el-Ağa, Yerel Yönetim Bakanı İsa Huri el-Yabari, Kabine Sekreteri Muhammed Awwad, Planlama Bakanı Samir Ebu Aysa, Kültür Bakanı Atilla

Ebu el-Sabih, Çalışma ve Konut Edindirme Bakanı Abdurrahman Fehmi Zeydan seçimle gelmeyen Hamas üyeleriydi. Refah Bakanı Fahri Türkmen, Adalet Bakanı Ahmed el-Halidi, Turizm ve Harabeler Bakanı George Javada Murcos ile Ulaştırma Bakanı Ziyad el-Zaza, Hamas'ın oluşturduğu kabinedeki bağımsız ve teknokrat isimler arasında yer aldı. Maliye Bakanı olarak görev alan Ömer Abdürrezzak, İsrail hapisanelerinden yeni çıkmış bir isimdi. Özetle 24 kişiden oluşan kabinenin 12 bakanı Gazze Şeridi, 11 bakanı Batı Şeria ve 1 bakanı Doğu Kudüs kökenliydi. Kabine üyesi 5 bakan ise mülteci kampında doğmuş ve büyümüştü.⁶

Hamas'ın kurmuş olduğu bu hükûmet aslında siyasi anlamda birçok gerçeğin uzun süre sonra su yüzüne çıkmasına sebep oldu. Birçok Hamas üyesi, mensubu oldukları bu hareketi yalnızca işgale karşı savaştan askerî bir yapı olarak görmekteydi. Yine çoğu Hamaslı, yakın zamana kadar hükûmete girmeye karşıydı ve parlamentoda güçlü bir muhalefet olarak Filistin yönetiminin politikalarını denetlemek istemekteydi. Ancak Hamas artık parlamentoda çoğunluğu ele geçirmiş ve hükûmet kuran bir harekete dönüşmüştü. Böylece Hamas yönetimi yeni duruma

Hamas kabinesi beklenenden oldukça farklı bir yapıdaydı. Kabinenin eğitim düzeyinin oldukça yüksek olması, bir yandan özellikle Batılı hükûmetleri şaşırtırken diğer yandan da Hamas'ın yıllardır hazırlığını yapmakta olduğu siyasallaşma hamlesini ne kadar önemseydiğinin bir tezahürüydü.

⁵ <https://www.aljazeera.net/news/arabic/2006/1/26/تفوز-رسميا-ب-76-مقعدا-في-التشريعي>

⁶ Filiz Katman, "2006 Seçimleriyle Hamas'ın Filistin İçinde Değişen Konumu", Güvenlik Stratejileri, Yıl: 14 Sayı: 28, s. 138.

İsrail, Hamas kabinesinin tanınması için Hamas'ın tamamen silahsızlandırılması, İsrail'in koşulsuz şekilde tanınması ve yürürlükteki tüm İsrail-Filistin anlaşmalarına bağlı kalınması gibi hususları şart koştu.

uyum sağlamaya ve üyelerini bu doğrultuda ilerlemenin bir zorunluluk olduğuna ikna etmeye çalıştı.⁷

Öte yandan Ortadoğu Dörtlüsü olarak da bilinen BM, ABD, AB ve Rusya ile İsrail, Hamas'ın yönetim üzerindeki etkisini asgari düzeyde tutmak için siyasi ve özellikle ekonomik birtakım girişimlerde bulundu. İsrail, Hamas kabinesinin tanınması için Hamas'ın tamamen silahsızlandırılması, İsrail'in koşulsuz şekilde tanınması ve yürürlükteki tüm İsrail-Filistin anlaşmalarına bağlı kalınması gibi hususları şart koştu. Bu şartların Hamas tarafından reddedilmesi üzerine İsrail, Filistin yönetimi adına toplanan vergi gelirlerine el koydu ve Ortadoğu Dörtlüsü'ne ekonomik ambargo çağrısı yaptı. Bu çağrıya olumlu yanıt verilmesinin ardından başlayan ambargo neticesinde Hamas'ın başında bulunduğu Ulusal Birlik Hükümeti ekonomik açıdan zor durumda kaldı. 1,2 milyar dolara tekabül eden uluslararası mali yardımın dörtte üçüne yakın bir kısmının kesilmesi ve Filistin'e giren ya da Filistin'den çıkan mal ve iş gücünün İsrail tarafından sınırlandırılması ciddi bir ekonomik darboğaza yol açtı. Bu süreçte Hamas bir yandan memur

maaşlarını ödemekte zorlanırken diğer yandan da el-Fetih ile sorunlar yaşamaya başladı.⁸

Hamas ile el-Fetih arasında zamanla tırmanan gerilim küçük çaplı yerel çatışmalara dönüştü. Ancak bu tür çatışmaların Filistin özelinde en büyük tehlikesi kolayca büyüyerek Filistin'i bir iç savaşın eşiğine getirme ihtimaliydi. Mayıs ayında tarafların üzerinde uzlaşabileceği bir siyasi zemin yaratmak için İsrail cezaevlerinde bulunan önde gelen el-Fetih ve Hamaslı isimler "Cezaevi Belgesi" olarak da anılan "Filistinli Esirlerin Ulusal Birlik Vesikası" adlı bir bildiri hazırladı. Söz konusu belge en büyük tartışma konusu olan İsrail'in varlığı meselesini de bir çözüme bağlamayı öngörüyordu. Mücadelenin 1967'de İsrail'in işgal ettiği topraklarla sınırlı kalmasını, dolayısıyla İsrail'in örtülü bir şekilde olsa da tanınmasını öngören bildirinin başta yarattığı umut dalgası zamanla hafifledi ve bu belge de anlaşmazlıkları gidermeye yetmedi.⁹ Bildirinin bazı noktalarına itiraz eden Hamas'ın ısrarlı bir tutum sergilemesi üzerine, Filistin lideri Mahmud Abbas konuyu referanduma götürceğini ilan etti. Ancak Abbas referandum fikrinden vazgeçip seçimleri yenileme teklifi öne

⁷ Are Hovdenak, " Hamas in Transition: The Failure of Sanctions", Democratization, Vol. 16, No. 1, February 2009, s. 69.

⁸ Paul Morro, "International Reaction to the Palestinian Unity Government", CRS Report for Congress, CRS-2.

⁹ Filistinli Esirlerin Ulusal Birlik Vesikası için bkz. <https://www.prc.ps/wp-content/uploads/2018/04/-الأسرى-الغلسطينيين-للوفاق-.pdf> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

sürmüştü olsa da, bu öneriyi hayata geçirme konusunda kayda değer bir adım atmadı.¹⁰

Tüm bunlar olurken taraflar arasındaki ihtilaf da farklı boyutlar kazandı. Özellikle yıllar boyu süren el-Fetih hâkimiyeti süresince istihbarat örgütünde çalışanların bu partiye yakın isimlerden oluşması, iki taraf arasında yaşanacak sürtüşmelerin zeminini teşkil etti. Bir süre sonra, Mahmud Abbas'ın kontrolü altında bulunan istihbarat birimleriyle Hamas kontrolündeki güvenlik güçleri arasında gerilimler baş gösterdi. 2007 yılında Hamas, el-Fetih yanlısı güvenlik güçlerinin içişleri bakanından gelen talimatlara aykırı hareket ettiği ve Gazze'de Hamas'ın askerî kanadına yönelik saldırılarda rolü olduğu gerekçesiyle, el-Fetih'in bu bölgedeki askerî varlığını sonlandırdı. Bunun üzerine Abbas olağanüstü hâl ilan ederek Filistin Yasama Konseyini lağvettiğini duyurdu. Gazze'den çıkamayan Hamas hükümetinin meşruiyetini yitirdiğini öne sürerek Üçüncü Yol Partisi lideri ve eski el-Fetih üyesi Selam Feyyad'ı başbakan olarak atadı.¹¹

Filistin tarafının bölünmüş durumundan faydalanmak isteyen İsrail, 2008 ve 2009 yılları arasında sayısız hava operasyonu düzenledi ve büyük bir kara harekâtı başlattı. 27 Aralık 2008'de roket saldırılarını bahane eden İsrail,

Gazze Şeridi'ne yönelik "Dökme Kurşun Operasyonu"nu başlattı. 60 savaş uçağıyla gerçekleştirilen operasyonun ilk gününde 200'den fazla Filistinli hayatını kaybetti. 3 Ocak 2009'da ise kara operasyonu başladı. İsrail 22 gün süren operasyonun ardından yerle bir ettiği Gazze Şeridi'nden 21 Ocak'ta çekildi.

Yine bu süreçte, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın görev süresi 9 Ocak 2009 tarihinde doldu. Ancak başkanlık seçimlerinin ertelenmesine karar verildi. Filistinli siyasi gruplar bir yandan İsrail operasyonlarının sona ermesinin ardından yaralarını sarmaya çalışırken bir yandan da siyasal birliği sağlamak için zemin aramaktaydı. Mısır yönetimi parlamento ve devlet başkanlığı seçimlerinin aynı anda yapılmasını mümkün kılacak bir birlik hükümetinin kurulabilmesi için Hamas ve el-Fetih'i müzakereye çağırdı. Bunun üzerine Şubat 2009'da bu iki grup birlik hükümeti kurma konusunda anlaşmak üzere Kahire'de bir buluşma gerçekleştirdi. Geçici bir süreliğine başbakan olarak atanan Selam Feyyad ise birlik hükümeti kurulabilmesi için istifa etti. Ancak el-Fetih, mutabakat sağlanması için İsrail'in tanınması ve İsrail ile barış görüşmeleri yapılması gibi hususları şart koşunca iki taraf anlaşmaya varamadı ve dolayısıyla müzakereler askıya alındı.¹²

¹⁰ <http://miftah.org/arabic/Display.cfm?DocId=5295&CategoryId=4> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

¹¹ <https://www.aljazeera.net/2007/10/07/ثالثتل-اطلس-ل-ات-اوكح> (Erişim Tarihi: 20.05.2021)

¹² SETA, Hamas ile El-Fetih Arasındaki Çatışma ve Müzakere Süreci, 5 Mayıs 2021.

YARALARIN SARILMASI VE YAKINLAŞMA DÖNEMİ

Kahire, Mısır-12 Ekim 2017: El Fetih temsilcisi Azzam el Ahmed (sağda) ile Hamas temsilcisi Saleh el-Aruri (solda) taraflar arasında uzlaşmayı sağlayacak mutabakat anlaşmasını imzaladıktan sonra el sıkışıyor.

Bu dönemde iki Filistinli grup, aralarındaki bağları koparmamak adına gayriresmî bir şekilde olsa da diplomatik kanalları açık tutmaya gayret etti. Bu amaçla 2010 yılında iki taraf Şam'da bir araya gelerek seçim yasası ve muhtemel bir seçim tarihi üzerine müzakerelerde bulundu. Daha sonra iki grup, aralarındaki anlaşmazlıkları sona erdirmek için bir birlik anlaşmasına vardı. Sürecin detaylarını karara bağlamak ve anlaşmayı imzalamak üzere 4 Mayıs 2011'de Hamas lideri Halid Meşal ile el-Fetih lideri Mahmud Abbas Kahire'de bir araya geldi. Görüşmelere Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), İslami Cihat, Halk Direnişi Komiteleri ve Hamas üyeleri katıldı. Ayrıca Arap ülkelerinin dışişleri bakanları ile Çin, Rusya, Türkiye ve bazı Avrupa liderleri de imza törenine davet edildi.¹³

Ancak söz konusu anlaşma bir türlü yürürlüğe konamadı. Zira el-Fetih tarafı Selam

Feyyad'ın başbakan olarak kalmasını ve İsrail ile barış görüşmelerinin koşulsuz olarak yeniden başlamasını isterken, Hamas geçmişte kendisine karşı sert bir tutum takınan ve İsrail ile askerî alanda mücadele edilmesini doğru bulmayan Feyyad'ın Filistin halkı nezdindeki olumsuz imajını gerekçe göstererek bu şartları kabul etmedi.¹⁴

İsrail'in Filistin'den gelen barış haberlerine tepkisi gecikmedi. İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Mahmud Abbas'ı Hamas ile barış sağlanması konusunda uyardı: "Filistin Özerk Yönetimi kararını vermeli. Ya İsrail ile barış ya da Hamas ile. İkisi birden mümkün değil." ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Sözcüsü Tommy Vietor ise, "Kurulacak bir Filistin hükûmeti barışa ulaşmada yapıcı bir rol üstlenebilmek için öncelikle şiddeti kınmalı, geçmiş anlaşmalara bağlı kalmalı ve İsrail'in varlık hakkını tanımalıdır" şeklinde bir açıklama yaptı.¹⁵

¹³ <https://www.palinfo.com/news/2017/10/9/-2011-الوفاق-الوطني-الفلسطيني> (Erişim Tarihi: 20.05.2021).

¹⁴ The Washington Post, Hamas Balks at Fayyad for Palestinian Prime Minister, 12 Haziran 2011.

¹⁵ DW, "Surprise Fatah, Hamas agreement irritates Israel", 28.04.2011

Mahmud Abbas bu gelişmeler üzerine bir açıklama yaparak uluslararası tepkilerin göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etti ve ulusal birlik hükûmeti kurma çalışmalarının ileri bir tarihe ertelendiğini duyurdu. Yine de

ikili görüşmeler devam etti ve taraflar 2012 yılında Doha'da bir araya geldi. Halid Meşal ve Mahmud Abbas'ın burada imzaladığı anlaşma daha önce ilan edilen Ulusal Birlik Anlaşması'nın bir devamı niteliğindedir.

YENİDEN FİLİSTİN SEÇİMLERİ?

Gazze-7 Aralık 2017: Hamas Siyasi Büro Başkanı İsmail Haniyye dönemin ABD Başkanı Donald Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması üzerine Gazze'de bir basın toplantısı düzenledi.

Hamas ve el-Fetih ulusal birlik hükümeti kurulması, seçim kanununda değişiklikler yapılması ve bürokrasinin yeniden yapılandırılması gibi hususlarda sonraki yıllarda da karşılıklı temaslarını sürdürdü. Nisan 2014'te Hamas ile el-Fetih yetkilileri bir araya gelerek resmî olarak ayrılıklarını sonlandırdıklarını bildirdi. Nitekim Filistin Devlet Başkanı ve el-Fetih lideri Abbas, "(Hamas ile sürdürülen) barış görüşmeleri ve İsrail ile yapılacak pazarlıklar arasında bir uyuşmazlık olmadığını" belirtirken Hamas'ın üst düzey yetkilisi İsmail Haniyye, "Halkımıza müjde veriyorum, ayrılık zamanları geride kaldı" şeklinde bir açıklama yaptı.¹⁶

Ancak asıl büyük gelişme 12 Ekim 2017 tarihinde yaşandı. Filistinli taraflar Kahire'de bir araya gelerek geniş kapsamlı bir anlaşmaya imza attı. Hamas bu anlaşma ile sınır kapıları üzerindeki yetkisini Filistin Devlet Başkanlığı Koruma Gücü'ne devretmeye hazır olduğunu ve güvenlikle ilgili tüm birimlerin Gazze'de gö-

rev yapmaya başlamalarına herhangi bir engel bulunmadığını ilan etti. El-Fetih ise Gazze'de Hamas tarafından işe alınan memurların maaşlarını ödemeyi, durumlarını yetkili bir heyet aracılığıyla inceleyerek mevcut bürokrasiye dâhil etmeyi ve ekonomik anlamda Gazze'nin durumunda iyileştirmeler yapmayı taahhüt etti. Ayrıca teknokratlar hükümeti kurulması, bu hükümetin en geç bir yıl içerisinde ülkenin tamamının kontrolünü üstlenmesi ile parlamento ve başkanlık seçimlerinin yenilenmesi gibi konularda anlaşmaya varıldı.¹⁷

İki tarafın iş birliği konusunda anlaşma sağlaması üzerine İsrail, mevcut ABD yönetiminin de desteğini arkasına alarak uzun süredir üzerinde çalıştığı "Asrın Anlaşması" hakkındaki detayları kamuoyu ile paylaştı. İsrail'in nihai amacı, bir yandan Filistin'deki işgali hızlandırmak, diğer yandan da Filistin siyasetini yeniden şekillendirebilme idi. Zira işgal planlarının siyasi alandaki detaylarında gözden

¹⁶ BBC, "Hamas and Fatah unveil Palestinian reconciliation deal", 23.04.2021.

¹⁷ <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/events/2017/10/12/10-الاتفاقيات-بين-فتح-وحماس-في-10> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

Mahmud Abbas, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) baskılarına ve Muhammed Dahlan'ı, el-Fetih Hareketi'nin başına geçirme tehditlerine rağmen "Asrın Anlaşması"na onay vermedi. Bilakis Hamas ve el-Fetih, 2 Temmuz 2020'de bir araya gelerek bu anlaşmaya karşı ortak hareket etme kararı aldı.

kaçan önemli noktalardan biri, Hamas başta olmak üzere tüm direniş hareketlerinin tasfiye edilmesi karşılığında el-Fetih'e ciddi bir bütçe tahsis edilmesine ilişkindi. Ancak Mahmud Abbas, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) baskılarına ve Muhammed Dahlan'ı, el-Fetih Hareketi'nin başına geçirme tehditlerine rağmen "Asrın Anlaşması"na onay vermedi. Bilakis Hamas ve el-Fetih, 2 Temmuz 2020'de bir araya gelerek bu anlaşmaya karşı ortak hareket etme kararı aldı. Hamas Genel Sekreteri Salih el-Arur ve el-Fetih Genel Sekreteri Cibril el-Recub söz konusu buluşma sonrası ortak bir basın toplantısı düzenleyerek plana karşı beraber çalışacaklarını bildirdi. İki taraf daha sonra Ramallah ve Beyrut'ta bir araya gelerek uluslararası kamuoyuna birlik mesajı verdi.¹⁸

Filistin siyasetinde birlik çabaları 2020 yılının kalan kısmında da devam etti. 24 Eylül 2020'de Türkiye'nin ev sahipliğinde Ankara'da buluşan Hamas ve el-Fetih yetkilileri üç gün süren ikili oturumlarla Filistin siyasetinde öne çıkan konuları müzakere etti. İki tarafın genel sekreterleri öncülüğünde daha önce gerçekleşen toplantılarda üzerinde anlaşılan konular

detaylandırıldı ve seçim tarihi konusunda uzlaşmaya varıldı. Genel sekreterler derin siyasi sorunların geride bırakıldığını, gerçek anlamda bir ittifak sağlandığını ve bundan sonra artan tehlikelere karşı birlik olunması gerektiğini söyledi.¹⁹

Tüm bu görüşmeler sonucunda ve Filistinli tüm siyasi tarafların ittifakıyla, Mayıs 2021'de Filistin'de genel seçimlerin yapılması yönünde bir karar alındı. Mahmud Abbas resmî bir yazıyla Yüksek Seçim Kurulundan bu seçim kararına uygun bir takvim hazırlamasını talep etti. Yüksek Seçim Kurulu bunun üzerine yeni bir takvim açıklayarak yasama seçimlerinin 22 Mayıs 2021'de yapılmasına karar verdi. Yeni takvime göre cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 31 Temmuz'da, Filistin Ulusal Konseyi seçimlerinin ise 31 Ağustos'ta yapılması yönünde bir karar alındı.²⁰

Tüm Filistin'de sevinçle karşılanan seçim haberi aynı zamanda ulusal birliğin de elde edilmesi için gerçek bir fırsat olarak görüldü. Zira halkın temsilinin yeterince sağlanmadığı Filistin siyaseti adeta kilitleme noktasına gelmişti. Bir yandan sınırlı bir temsil yetkisine sahip olan parlamento, diğer yandan görev süresi uzun süre önce dolmuş olan

¹⁸ AA, Fatah Welcomes Hamas Call For Unity To Face Annexation, 28.06.2020.

¹⁹ <https://www.dw.com/ar/-انهاء-الانقسام-في-تركييا-هل-ينجح-في-انهاء-الانقسام-/a-55052689> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

²⁰ <https://www.aa.com.tr/ar/2111782/الانتخابات-الفلسطينية-مواعيد-بتحديد-موااعيد-الانتخابات-الفلسطينية> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

bir başkan ile yönetilen Filistin'de alınan kararların ve yürütülen pazarlıkların halkın iradesine ne kadar temsil ettiği şüpheliydi. Öte yandan parlamentoda bir muhalefet hareketinden bahsedilemediği için başkanın ve hükûmetin icraatlarının denetlenmesi de mümkün olmuyordu. Tüm bu sebepler ve daha fazlası nedeniyle tarafların adil bir temsil için fırsat kolladıkları biliniyordu.

Yeni seçim takviminin resmîyet kazanmasının ardından hangi grupların seçimlere katılacağı meselesi öncelikle konuşulmaya başladı. Zira böylesine önemli bir seçimin ulusal anlamda bir kader birliğine öncülük edebilmesi, katılımın genişliğine ve her kesimden siyasi oluşumun seçimlere girmesine bağlıdır. Sürecin netlik kazanmasını sağlamak için mevcut siyasi partilerden seçime katılıp katılmayacakları hususunu açıkça beyan etmeleri istendi. 21 Şubat'ta el-Fetih Merkez Komitesi üyesi Azzam el-Ahmed yaptığı bir açıklamada; Feda Partisi, Halk Direniş Çephesi, Arap Kurtuluş Çephesi ve Arap Filistin Çephesi'nin resmen seçime gireceğini ilan etti. Öte yandan, zaten Hamas'ın uzun süredir seçimlere hazırlık yaptığını belirten el-Ahmed, bu konunun da kısa bir süre içinde netlik kazanacağını belirtti.²¹

Ancak bu olumlu seçim atmosferi pek uzun sürmedi. Mahmud Abbas İsrail hükûmetine resmî bir yazı yazarak Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinlilerin oy kullanmasına engel olunmaması talebinde bulundu. İsrail tarafı bu talebe doğrudan yanıt vermek yerine, Filistin'in bir hükûmeti olmadığı bahanesiyle bu konuda bir karar alınamayacağını öne sürdü ve meseleyi sürüncemede bırakmayı tercih etti.²² Bu hususta resmî bir açıklama yapmak-

tan imtina eden İsrail yönetimi, basına yansıdığı kadarıyla çok önceden ve gayriresmî olarak yanıtını Filistin tarafına aktarmıştı. İsrail İç Güvenlik Servisi Shin Bet'in başkanı Nadav Argaman aracılığıyla Mahmud Abbas'a gizli bir toplantıda iletilen mesajda Kudüs'te seçim yapılmasına izin verilmeyeceği bildirildi. Mart ayında taraflar arasında gerçekleşen bu toplantıya Filistin'den İstihbarat Şefi Mecid Ferec katıldı. Nadav Argaman toplantıda Filistin yönetiminden seçimleri ertelemesini ve Hamas ile hiçbir şekilde iş birliği yapmamasını istedi. Zira seçim yapılması hâlinde Hamas'ın kazanmasına kesin gözüyle bakıldığını ifade etti. Böyle bir sonucun ortaya çıkması durumunda ise Filistin yönetimini, İsrail'in ödemekle yükümlü olduğu vergi gelirlerini ödememekle tehdit etti.²³

Mahmud Abbas kurmaylarını toplayarak yaptığı istişareler sonucu, 30 Nisan'daki basın açıklamasıyla seçimlerin ertelendiğini duyurdu. Açıklamasında 2006 yılında olduğu gibi yine Doğu Kudüs'te seçimleri yapmak istediklerini, İsrail tarafının konuyu cevapsız bırakarak seçimlerin güvenliğini tehlikeye attığını ve bu şartlar altında seçim yapılmasının mümkün olmadığını belirtti. Doğu Kudüs'te seçimlerin yapılmamasının o toprakların Filistin'den ayrılmasını kabul etmek anlamına geleceğini söyleyen Abbas, bunun mümkün olmadığını ifade etti.²⁴

Daha önce yapılan 1996, 2005 ve 2006 seçimlerinde Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinliler Oslo Anlaşması'nda alınan kararlar gereği oy kullanabilmişti. Bu seçimlerde Kudüs'ten 60 kişi adaylığını açıkladı. Eğer seçimler gerçekleşseydi Doğu Kudüs'ün merkezinde bulunan 6 ayrı posta merkezinde

²¹ Al-Araby, 5 Siyasi Hareket el-Fetih'e Seçimlere Katılacağını Bildirdi, 28 Şubat 2021.

²² <https://alghad.com/عياس-لا-انتخابات-دون-القدس/> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

²³ Haaretz, Shin Bet Chief Demanded President Abbas Cancel the Palestinian Elections, 31 Mart 2021.

²⁴ <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-56938649> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

seçim sandıkları kurulacak ve 6300 civarında Filistinli oy kullanacaktı. Bu merkezler İsrail'in işgali altında olan bölgelerde kaldığından seçim güvenliğinin sağlanması mümkün görünmüyor. Öte yandan Doğu Kudüs'ün kenar

mahallelerinde yer alan 11 seçim merkezinde 150 bin civarında Filistin vatandaşının oy kullanması öngörülmüştü. Bu bölgelerde seçimin yapılması için İsrail'in onayına ihtiyaç duyulmuyor.²⁵

²⁵ BBC, Palestinian elections: Abbas Postpones Rare Polls, 29 Nisan 2021.

SEÇİMLERİN ERTELENMESİ VE HAYAL KIRIKLIĞI

Ramallah-11 Şubat 2020: Filistinliler, ABD Başkanı Donald Trump'ın sözde barış planını protesto etmek ve Filistin yönetimine desteklerini dile getirmek için işgal altındaki Batı Şeria'nın Ramallah kentinde gösteri düzenledi.

Mahmud Abbas'ın seçimlerin ertelendiğini duyurması, Filistin ve uluslararası kamuoyunda ciddi eleştirilere sebep oldu. Hamas Sözcüsü Ebu Zührî yaptığı açıklamada bu kararın ortak çalışma iradesine zarar verdiğini söyleyerek seçimlerin ertelenmesinden doğan tüm olumsuz sonuçların Mahmud Abbas'ın sorumluluğunda olduğunu açıkladı.²⁶

Öte yandan seçimlerin ertelenmesi birçok soru işareti ve iddiayı da beraberinde getirdi. En çok konuşulan iddialardan birisi, Abbas'ın seçimleri İsrail'in talebi üzerine ve kendisini yönetimde daha uzun süre tutabilmek için ertelediğiydi. Zira Abbas sadece Hamas, İslami Cihad ve bağımsız adaylara karşı değil, el-Fetih içinde de bir mücadele yürütüyor. Daha önce el-Fetih Hareketi içinde yer alan ancak harekete ihanet ettiği gerekçesiyle uzaklaştırılan eski yönetici Muhammed Dahlan'ın desteklediği "Gelecek" isimli seçim ittifakı listesi el-Fetih Hareketi mensuplarına ait. Geçmişte

İsrail ile yaptığı geniş çaplı istihbarat iş birliği ve Filistin halkı aleyhine faaliyetleri nedeniyle zaten yeterince sorunlu bir imajı olan Dahlan'ın adının sonraki süreçte de başka birçok skandala karışması ve BAE ile olan parasal ilişkileri, onun desteklediği listenin seçimdeki şansını oldukça düşürmüştü. Ancak zaten Dahlan'ın seçimlere katılım amacı kazanmaktan ziyade kamuoyunda meşruiyetini yeniden kazanma ve siyasi hayatta yeniden varlığını tesis etme çabası olarak okunabilir. Bu amaçla özellikle eski düşmanı Hamas'ın gözetiminde, Gazze'de kendisine siyasi bir ofis açarak yeniden Filistin topraklarına dönmeyi amaçlayan Dahlan şimdilik sadece BAE ve İsrail'in desteğiyle bölgede tutunmayı başarmış gözüküyor.²⁷

Diğer bir üst düzey el-Fetih üyesi olan ve yıllardır hapiste bulunan efsanevi lider Merwan el-Berguti'nin desteklediği "Hürriyet" ittifakı ise yine eski bir el-Fetih üst düzey yöneticisi olan Nasır el-Kudve'nin öncülüğünde

²⁶ <https://alarab.co.uk/القدس/اجرائهافي-القدس/محمود-عباس-يرجئ-الانتخابات-الى-حين-ضمنان-اجرائهافي-القدس> (Erişim: 20 Mayıs 2021)

²⁷ The Jerusalem Post, Palestinian elections to pave way for the return of Dahlan?, 25 Mart 2021.

Seçimlerin ertelenmesinden en kârlı çıkan taraf şüphesiz uzun süredir bir hükûmet krizi yaşayan İsrail oldu.

hareket ediyor. El-Kudve'nin merhum Arafat'ın yeğeni olduğu ve el-Berguti'nin de oldukça karizmatik bir lider olduğu düşünülürse söz konusu hareketin temelinde el-Fetih Merkezi Komitesi ile yaşanan çeşitli ilkesel ayrırlıklardan ziyade karizma kültürü üzerine kurulmuş bir siyasi yapılanmanın olduğunu söylemek mümkün.²⁸ Nitekim Nasır el-Kudve'nin kendisiyle yapılan röportajlarda sık sık kişisel özelliklerine ve el-Berguti'nin karizmatik liderliğine vurgu yapması bu düşünceyi destekliyor. Diğer bir merak konusu da Nasır el-Kudve ve el-Berguti'nin hangi ilkeler üzerinde uzlaştıkları ve hangi amaçla bir araya geldikleri. Bu nokta Filistinli seçmenin gözünde çok açıklık kazanmış gözüküyor. Zira iki taraftan da bu konuda doyurucu bir açıklama henüz gelmiş değil. Üstelik el-Berguti'nin şu an İsrail tarafından hapiste izole edildiği ve sadece en yakın akrabalarıyla görüşürdüğü düşünülürken Nasır el-Kudve ile hangi şekilde görüşüp hangi ilkeler üzerinde ittifak ettiği merak konusu. Görünüşe bakılırsa ikili daha çok Abbas başkanlığındaki el-Fetih üst düzey yönetimine tepkili ve şartlar bu ikiliyi ortak bir rakibe karşı birleştirmiş durumda.

El-Fetih Merkezi Komitesinin listesi ise Mahmud Abbas önderliğinde hazırlandı.²⁹ Ancak bu listenin kamuoyu yoklamalarında %25'i geçmemesi Abbas açısından büyük bir sıkıntıdır. Zira Abbas hem el-Fetih içinde güçsüz düşmesi hem de mecliste azınlık olacak bir el-Fetih Hareketi, daha sonra yapılacak başkanlık seçimlerinde ciddi bir itibar kaybına ve hezimeteye uğrayabilir. Nitekim kamuoyu yoklamalarında genelde Hamas lideri İsmail Heniyye'nin gerisinde görünürken Abbas birçok açıdan baskı altında görünüyor. Öte yandan Abbas'ın yaşının ilerlemesi ve birçok sağlık sorunu ile de boğuşması elini zayıflatan hususlardan. Dolayısıyla şimdiye kadar bir sonraki seçimlerde aday olup olmadığını açıklamayan Abbas'ın mevcut krizi nasıl aşacağı bilinmiyor.

Seçimlerin ertelenmesinden en kârlı çıkan taraf şüphesiz uzun süredir bir hükûmet krizi yaşayan İsrail oldu. Bir yandan hükûmet kurmak için çalışırken diğer yandan da Filistin'de Hamas'ın seçimlerde başarı göstermesi hatta hükûmeti kurması ile oluşacak siyasi atmosferde Filistin direnişi ile mücadele etmek İsrail tarafının isteyeceği en son şey.³⁰

²⁸ https://arabic.rt.com/middle_east/1217291/
/تسجيل قائمة الحرية-التوافقية-بين-القذوة-والأمير-البرغوثي-في-لجنة-الانتخابات-المركزية
(Erişim: 20 Mayıs 2021)

²⁹ AA, Fatah to run in Palestinian polls on unified list: Leader, 09.03.2021.

³⁰ The Strategist, Cancelled elections overshadowed by renewed Israeli-Palestinian conflict, 14 Mayıs 2021.

Öte yandan İsrail'in Filistin seçim sandıklarının Doğu Kudüs'e sokulmasını engellerken, seçim merkezlerini basarken ya da seçimde oy kullananları tutuklarken çekilecek kareler, uluslararası arenada kendisini "Ortadoğu'daki tek demokrasi" olarak lanse eden İsrail'i zor durumda bırakacaktı. Ayrıca, seçimlere gözlemci olarak katılacak AB temsilcilerini Filistin'e sokmamak da İsrail açısından bir başka sorun olacaktı. Böylesi risklerle ve açmazlarla karşı karşıya kalmamış olmak İsrail adına büyük bir kazanç. Özellikle de daha önce Şeyh Cerrah Mahallesi'nde işlediği etnik temizlik suçuna ilave olarak hâlihazırda devam eden Gazze saldırılarında da çok sayıda savaş suçu işlemesine rağmen kayda değer bir başarı gösteremeyen Netanyahu'nun seçim riskinden kaçınmış olması kendisi adına büyük kazanç. Hatta işgal altındaki Doğu Kudüs'te seçimi yaptırmamış olmayı Netanyahu'nun iç siyasette bir başarı olarak kullandığını söylemek mümkün. Zira hâlihazırda İsrail meclisin-

de bulunan partilerin büyük çoğunluğu Kudüs'ün doğu ve batı şeklinde ikiye ayrılmasına ve Doğu Kudüs üzerinde Filistinliler adına bir egemenlik alanı tesis edilmesine şiddetle karşıdır. Hatta, Netanyahu'nun partisi Likud başta olmak üzere bütün sağ ve Yahudi dindarlığı prensibine bağlı partiler Kudüs'ün bir bütün olarak İsrail'e ait olduğu ilkesini seçim kampanyalarının merkezine oturtmuş durumdadır. Doğu Kudüs'te seçim kampanyası yürütmek isteyen bazı adayların polis şiddetine maruz kalması bu kesimler tarafından desteklenmiş ve doğal bir durum olarak savunulmuştu. Son yıllarda art arda yapılan seçimlerin de gösterdiği üzere bir türlü siyasi istikrarı sağlayamayan İsrail meclisinde hükümet kurmak için bütün dindar partilerin desteğine ihtiyaç duyan Netanyahu'nun Doğu Kudüs'te Filistinlilere seçim yaptırmamak gibi büyük bir kazancı hanesine yazdırmasının, Mahmud Abbas'ı ileride siyasi olarak zor durumda bırakacağını öngörmek zor değil.³¹

³¹ Haaretz, Postponing of Palestinian Election Proves Abbas Is Closer to Israel's Interests Than His Own People, 2 Mayıs 2021.

SONUÇ

Gazze-22 Nisan 2014: Fetih Hareketi Merkez Komitesi üyesi Azzam el Ahmed (solda) başkanlığındaki heyet, millî mutabakat çalışmaları kapsamında Gazze'deki Filistin hükümetinin Başbakanı İsmail Haniyye (sağda) ile görüştü.

Uluslararası kamuoyunda sıkça dillendirilen "Filistin halkının siyasi hareketler üzerinden bölünmüşlüğü" ve bunun üzerinden geliştirilen "siyasi karar ve nihai otorite boşluğu" iddialarının çoğu durumda objektif bir yargı olmaktan öte bir beklentiyi veya propagandayı yansıttığı söylenebilir. Zira bu tür bir söylem bir yandan uluslararası arenada Filistin halkına yapılacak siyasi ve sosyal desteğin önüne geçmek için kullanılırken diğer yandan da maddi yardımların en aza indirilmesi için bahane olarak görülüyor. Özellikle Hamas'ı şeytanlaştırma ve el-Fetih'i ılımlı kanat olarak takdim etme üzerinden yürütülen bu bölünmüşlük ve düşman kardeşler algısı, iki tarafın da nihai olarak aleyhine işleyen bir sürece zemin hazırlıyor. Hamas ile ulusal birlik hükümetinde yer almak, her iş birliği ya da aynı karede yer alma bile el-Fetih için uluslararası alanda meşruiyet sorununa dönüşüyor ve kolayca bir baskı aracı hâline getiriliyor. Zira her görüşmede önce el-Fetih'ten kendisini terör örgütü olarak görülen Hamas'tan ayırması ya da Hamas'ı her türlü direniş faaliyetini durdurmaya ikna etmesi isteniyor. Bu da resmî olarak

yapılacak her türlü görüşme ve müzakerede el-Fetih'in bir adım geriden başlaması ve pazarlıklarda elinin zayıflaması demek.

Diğer yandan, uluslararası arenada el-Fetih'i barışçıl, şiddet karşıtı ve ılımlı olarak takdim eden Ortadoğu Dörtlüsü, Hamas'tan gelebilecek en basit girişimi ya da İsrail'in saldırganca tavırlarına karşı en küçük kendini savunma hamlesini dahi kolayca radikallik veya terör eylemi olarak yaftalama şansı yakalıyor. Böylece Filistin halkının birçok talebi bu tür bir "kendi içinde bölünmüş, çatışan halk" imajı çerçevesinde daha ilk adımda zayıflatılıyor. Üstelik Hamas'ın terör örgütü olduğu iddiası üzerinden Gazze'ye uygulanan abluka da meşrulaştırılmaya çalışılıyor. Zira bu senaryoya göre "el-Fetih hâkimiyetindeki ılımlı Batı Şeria halkına karşılık Gazze halkı, bir terör örgütüne destek vererek kendilerine uygulanacak her türlü şiddet, saldırı ve ablukayı hak etmiş oluyorlar" Kimi zaman ise İsrail'in saldırıları kendini savunma hakkı olduğu kadar Hamas'ın elinde rehin tutulan Gazze halkını kurtarmak için de büyük bir fırsat ve in-

Bir başka açıdan bakıldığında, bütün demokratik ülkelerde var olan çok partili sistem ve bunun gereği olarak ortaya çıkan farklı aktörler gelişmişliğin ve çok sesliliğin doğal bir sonucu olarak görülürken bu durumun Filistin siyasi hayatında neden farklı yorumlandığını açıklayabilmek ZOR.

sani bir müdahale olarak takdim ediliyor. Oysa nihai olarak tek bir başkanın yönetiminde olan ve uluslararası alanda tek bir aktör tarafından temsil edilen Filistin halkı için böyle bir ayrılık senaryosunun hiçbir gerçekliği yok.

Bir başka açıdan bakıldığında, bütün demokratik ülkelerde var olan çok partili sistem ve bunun gereği olarak ortaya çıkan farklı aktörler gelişmişliğin ve çok sesliliğin doğal bir sonucu olarak görülürken bu durumun Filistin siyasi hayatında neden farklı yorumlandığını açıklayabilmek zor. Zira askerî bir direniş hareketi olarak ortaya çıkan Hamas'ın, 2005 sonrasında siyasi bir aktöre dönüşerek sert çizgisinden uzaklaşması ve siyasi hayata katılımı her şeyden önce Filistin halkının bir kazanımı ve bölgede barışın hâkim olması için bir fırsat olarak görülebilir. Hükûmette yer alması veya başkanlık seçimini kazanması durumunda Hamas'ın İsrail ile müzakerelere zorunda kalacağı sır değil. Bunun, uzun bir zamana yayılsa da nihai olarak Hamas'ı, BM kararları çerçevesinde kabul edilen iki devletli çözüme ve İsrail'in siyasi olarak varlığını kabul etmeye götürmesi hayli muhtemel. Bu durum ancak Hamas'ın siyasi bir aktör olarak daha güçlü şekilde siyasi hayata katılmasıyla mümkün. Ne var ki siyasi arenada var olmak, her şeyden önce el-Fetih ile Hamas arasında bir yarış ve çeşitli alanlarda karşı kutuplarda yer almayı gerektiri-

yor. Fakat bunun bir bölünmüşlük ve çatışma olarak takdim edilmesi gerçekçi değil ve çoğu zaman yüzeysel yaklaşımlar üzerinden gerekçelendirilen bir politik ajandaya dayanıyor.

Nitekim Hamas ve el-Fetih arasındaki çatışmaların en üst düzeyde devam ettiği 2007-2009 döneminde bile siyasi alanda uluslararası muhataplar açısından bir iki başlılığın olduğu söylenemez. Zira Hamas'ı meşru bir siyasi aktör olarak görmeyen Ortadoğu Dörtlüsü için tek muhatap en başından beri Mahmud Abbas ve el-Fetih Hareketi'ydi. Filistin'e destek veren Müslüman ülkeler açısından bu dönemdeki bölünmüşlük görüntüsü umut kırıcı olsa da bir kaosa dönüşmedi. Zira onlar açısından da muhatap her zaman devlet başkanı Mahmud Abbas ve resmî yetkililer oldu. Bu süreçte iki tarafın uzlaşması adına atılan adımlarda sürekli Hamas'tan talepleri konusunda taviz vermesi ve Filistin halkının uluslararası alandaki siyasi liderleri arkasında durmaları istendi. Hamas da bu talebin bir gereği olarak içerde çok sert eleştirdiği Mahmud Abbas'ı, özellikle İsrail'e karşı attığı adımlarda destekledi ve uluslararası alanda eleştirmekten kaçındı. Diğer açıdan, benzer sorunların belki de çok daha derin şekilde başka toplumlarda yaşandığını söylemek mümkün. Örneğin İrlanda'da Katolik ve Protestan unsurlar arasındaki çatışma uzun yıllar devam etti.

Yine Amerikan toplumunda son dönemde yaşanan çatışma ve gerilimler hiç de azımsanacak türden değil. Haddizatında İsrail içinde de seküler Yahudiler ve dindar Haredi kesimler arasındaki düşmanlığa varan ihtilaflar bir sır değil.

Tüm bu bilgiler ışığında 2008-2009 yılları arasında filen bölünmeye kadar gitmese de Gazze ile özdeşleşen Hamas ve Batı Şeria ile özdeşleşen el-Fetih Hareketi arasında yer yer silahlara ateşlenmesine kadar giden bir çatışmanın varlığından söz edilebilir. Ancak sonrasında gerilimin derecesinin ve tansiyonunun hızla düştüğü, ihtilafların normal seyrine dönerek siyasi mücadele biçimi ve direnişin örgütlenmesi noktasında yoğunlaştığı görülmektedir. Zira iki tarafın da ortak düşman karşısında bir birlik görüntüsü vermek için çabaladığı ve Filistin halkının İsrail baskıları karşısında çatırdarak kendi içinde bölündüğü algısına hizmet etmekten kaçındığı söylenebilir. Özellikle Trump yönetiminin etkisiyle her zamankinden çok daha fazla ABD desteğini arkasında hisseden Netanyahu hükümetinin işlediği suçlara her gün bir yenisinin eklendiği bir ortamda ortak mücadele dışında tarafların önünde bir yol gözüküyordu. Biden yönetiminin ise tüm sözlerine ve demokratik siyaset vaatlerine rağmen İsrail aleyhine bir adım atması beklenmiyor. Dolayısıyla uluslararası siyasette Filistin hal-

kının rehavete kapılmasını gerektirecek bir hava yok.

Bu süreçte İsrail lehine tavır alan uluslararası aktörlerin, taraflardan birini diğerine karşı desteklediği ve ayrılıkları derinleştirmek için çalıştığı rahatlıkla gözlemlenecek derecede aşikâr hâle gelmiştir. Ayrıca iki tarafın da bu algıya hizmet etmekten uzak durduğu, gerilimi düşürmek için çabaladığı ve uluslararası arenada tek bir lider etrafında toplandığı gerçeği bilinçli bir biçimde gözlerden uzak tutularak bu bölünmüşlük algısının yaygınlaştırılmasına çalışılmıştır. Oysa İsrail'e karşı direniş söz konusu olduğunda Filistin'deki tüm taraflar açısından iç sorunlar önemsizleşiyor. Örneğin, Gazze'de sol eğilimli gruplar ve İslamcı gruplar "Ortak operasyonlar odası" adı altında bir araya gelip ortak karar almaktalar. Yine, Abbas yönetiminin İsrail aleyhine Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde açtığı dava için bütün siyasi taraflar kendisine destek verdi. Bu arada İsrail istihbaratının, Filistin yönetimini Uluslararası Ceza Mahkemesi ile iş birliği yapmaması için tehdit ettiğinin ortaya çıkması üzerine Hamas başta olmak üzere taraflar Mahmud Abbas'a destek açıklamaları yaparak geri adım atmaması için cesaretlendirdi. Bu da bölünmüşlük söyleminin aslında hangi amaçlar için dolayışına sokulduğunu ve ne denli temelsiz olduğunu anlamak için yeterlidir.

İsrail lehine tavır alan uluslararası aktörlerin, taraflardan birini diğerine karşı desteklediği ve ayrılıkları derinleştirmek için çalıştığı rahatlıkla gözlemlenecek derecede aşikâr hâle gelmiştir.

www.orsam.org.tr

orsamorgtr